

Jan Hlavička

Panelfixň

Ted' v zimě je tady v lokále dobře, moc dobře. Možná bych měl dělat něco venku, pohyb je zdravý, ale ne v zimě, pane. A pak, Já jsem už v důchodu a bojím se, že zmrznu. Že se v zimě prací zahřejete, to se vám pouze zdá. Tělo tak neuváženě vydává energii, kterou mu neduživé zimní slunce nijak nemůže nahradit. Jenom blázen maká a maká jako šroub - a ztuhne.

A tak sedím tady. V pivu je naděje, pane. Sedím a těším se na léto, až holky zas nebudou vědět, co by ještě svlékly, a přitom zůstaly oblečený. To je tak jediný, na co se dneska ještě můžu těšit. Až se oteplí, vyrazím do Města, nasadím si na nos tyhle brejle, pevně si je zaklesnu za uši a tenhle drát od bicyklu zachytím jedním koncem za nárameník košile a druhým koncem za pravou nožičku brejlí. Nožičkám se odborně říká stranice. Ptal jsem se na to v optice a říkám: „Vážně? Stranice?“ a on ten optik se vám na mě osopí: „A co? Máj to snad bejt postranice?“ A pak už můžu na levou nožičku připevnit zpětný zrcátko, protože ten drát od kola mi udrží brejle v rovnováze. Takže vidím všecko. A na to všecko se těším nejvíc. Mě to snad nikdy nepřestane těšit. Sleduju slečny protijdoucí, slečny zamnoujdoucí i ony slečny původně protijdoucí a nyní odemějdoucí, jak pohupují boky a tak přeladně. A když si dám do pravý kapsy tuhle plochou bateriíu vyvedu od ní drát k červený žárovíčce, kterou našroubuju tady na pravou stranici, a žárovíčka se rozsvítí, tak všichni známi, co se ke mně na ulici jen hrnou a obtěžují mě zbytečnýmá řečrrra, tak ti se ke mně už vůbec nehlásej, viděj, že si nepřeju být obtěžován. A já si jdu, nerušené si přemýšlím a sleduju ten nádheměj cvrkot kolem sebe. To je tak jediný, pane, na co se dneska můžu těšit. Nic už holt není jako dřív... Kde jsou ty časy, kdy pod svícnem bývala tma a syrový dřevo vzplávalo v kamnech přímo výbušně... Já to znám, pane, jako dříč jsem byl párkrát na venkově. Zbyl pouze ten věchýtek ve větru změn zmítaný ode zdi ke zdi a pak sem tam něco.

Ne, to není nostalgie. Ono vážně není nic jako dřív.'Nebo aspoň skoro nic. Zato jsou zas jiný smrady, že jo? Asi záleží na torn, jak se ten zmítanej věchýtek dokáže s tím vším vyrovnat.

Tenkrát, když to všechno začalo, byl takový ten teplý suchý listopad. Na parkující vraky usedal hnědošedý prach, slunce bylo den ode dne ospalejší a vánoce téměř na krku.

Seděl jsem zabořenej do tmavohnědýho křesla. Na ulici už byla tma, ale lustr nad hlavou mi nasvěcoval rozevřený stránky Seneky. Irena háčkovala. Co se dcera od nás odstěhovala, stále jen něco plete, háčkuje, drhá, dělá takový ty frivolitky a já nevím ani, jak se to všecko jmenuje. Já“ usrkával z broušený sklínky hnědavou tekutinou. Alkohol nám tenkrát dodával Švarc z třetího patra, no přece ten, co se mu přej dědeček ztratil v nějaký popelnici, kdysi to prý bývala pěkně zazobaná rodina. To byl ještě alkohol zdravěj. Věřili jsme, že likviduje senilní mozkový buňky, posílá je na

zasloužilý odpočinek, a tak jakýmsi cerebrálním darwinismem dává příležitost mladším. Dnes je tomu jinak, jen se podívejte na ty vyhlášky kolem. Ted' piju domá zlatohnědej čaj z rýžovýho porcelánu. Máme hnědou rádi. U nás je hnědo. „Je to taková teplá barva,“ říkává Irena a háčkuje. U nás je klid. Žijeme si jako rybičky v akváriu.

„Nechal jsi v kuchyni kapat vodu,“ poznamenala ten večer Irena. Ani nezvedla hlavu. Věděla, že vstanu a půjdu se do kuchyně podívat.

Vstal jsem a přešel do sousední místnosti. Skleničku s hnědávým teplem v levý ruce, knihu v pravý a palcem jsem si přitom zakládal stránku.

Dno dřezu bylo hotová Sahara, až na tu zaschlou mastnotu po poledním mytí nádobí. Kapalo jakoby ve zdi a za tou zdi máme záchod.

Uvolnil jsem si ruce.

Za mísou je taková šachta plná trubek, kterou potkan dobrodružnější náтуры občas prošplhá až do bytu a kterou zhusta proznívá dění bytů spřízněných jednou stoupačkou.

Po trubkách stékala teplá voda.

To jsem se nasmál, když jsem zjistil, že závada je o patro výš. u Kaprálů. Zazvonil jsem, Kaprál mi otevřel, vyslechl mě, rozevřel dvířka za hajzlmísou a nahlédl. „Je to u mě,“ řekl spokojeně, skoro vítězoslavně. Z trubky chlístalo jedna radost, jenže dostatečně nízko, takže měl záchod mokrej jenom tam, kde má být. „To je maličkost. Zavřeme vodu a utěšíme to,“ rozhodl.

Vyrazili jsme za správcovou. Řítili jsme se po schodech dolů jako malí kluci. No jo...

Usmálo se na nás štěstí. Její šamstr nebyl zrovna doma, a tak nám vcelku slušně vysvětlila, že klíč ode dveří, za nimiž by se mohl, jak připustila, kýžený uzávěr vody ukrývat, už přes rok nemá, protože ho nějácí řemeslníci nevrátili, takže, pokrčila s úsměvem rameny, se nedá, pánové, nic dělat, a zavřela dveře.

Z telefonní budky jsme si požalovali dispečerovi na pohotovosti a do dvou hodin přijeli dva asi třicetiletí frajeři, kterým už tenkrát.koukala v yčůranost z očí jako dneska kdekomu.

A šlo se znovu za správcovou. Vynadala nám. Pohotovost jen pokrčila rameny, voda si tekla dál a my se vraceli do svých bytů schlíplí,

že při veškerém vzdělání nedokážeme hned napoprvé pochopit, že ona ty klíče nemá a nemá a že ji to nezajímá, a že když jsme takoví inteligenti, ať si nějak pomůžeme sami. A frajeři odjeli. Něj akej ten benzín tenkrát ještě byl.

Stqžovat jsme si mohli, jak se nám zachtělo, třeba až do aleluja. Ale stížnosti zapadaly jako kamínky vhozený do řídkýho bahna. Už tehdy to byla všechno jedna pakáž, táhli za jeden provaz a podmazávali se navzájem.

Třetí den, tedy v úterý, se Kaprál naštvál, i když jemu z bytu pouze teklo.

Kaprál byl takovej zvláštní, vy jste ho asi neznal. Já ho vlastně taky moc neznal. Pochybují. že ho vůbec kdo znal. Přej oželel svůj vůz znehynbněný s ostatními vozy. vykašlal se na něj, ponechal jej uličníkům a různým těm bandám na pospas, že on přej na tu občanskou gardu platit nebude, protože benzínu už stejně nikdy nebude dost pro všechny. O volnejch sobotách a nedělích navštěvoval přej nejen Vnitřní Město, ale pouštěl se i za hranice Vnějšího Města a Sídliště, daleko za Skládku, kde začíná venkov. Jednou jsem je viděl odcházet. Kaprál v zeleným nepromokavým hacafraku a za ním Kaprálna taky v zeleným nepromokavým hacafraku a za nima tři Kaprálata v zelených nepromokavých hacafráčcích. To je zajímavý, jak pozdě ty děti museli mít... Bylo jim oběma nejmíň čtyřicet. Všichni měli na zádech červené batohy a baťůžky. Jak tak šli za sebou, připomínali krátkou zelenočervenou housenku. Říkalo se o nich, že choděj hrabat na. Skládku. Nevím, vždycky vypadali čistě, třebaže omšele. Čím se živil, nevím. Každopádně ne obchodem, to by se tady vědělo. Nejspíš byl něčím od řemesla, protože časně zrána odcházel s brašnou přes rameno a vracíval se někdy ke čtvrtý. Prý chytil kachny, co se u nás, toulaly Kolem kontejnerů, když jim vypustili ten rybník u dřívějšího lesa. Ale tomu moc nevěřím.

Kaprál byl takovej koumes. i Vynalézal. Ale nebyl to zase žádněj perpetuák, obesílající různý ty akademie věd a podobný učený společnosti svými zneuznanými přínosy k obohacení života společnosti. Nic si nedával patentovat, protože jeho výtvořby by stejně nikdo nevytvořil, když nikdo v ty době nebyl schopen uplatnit mnohem důležitější vynálezy a zlepšováky. Tyhle brejle mám od něho...

Ten den, co se naštvál, ho chytil vyná-lezcovskej rapi, K vynalézání ho musela dohnat nutnost, a ještě bičem! Tyhle brejle například vyvinul krátce poté, co mu jeden žárlivec a sobec sobecká udělal hysterický výstup, že přej příliš okatě pokukoval po jeho ženě. Aby ne, když ta potvora byla skoro nahatá. Chytil ho teda vyná-lezcovskej rapi. Zapálil si silnou francouzskou cigaretu bez filtru, ty zas dodával Novotný z osmýho patra, a zamyslel se. Kaprál by, abyste věděl, cigaretu s filtrem nechal do pusy ani za nic. To radši kolem sebe plival tabák, ten černej tabák z Francie. Zdraví mu bylo přednější. Filtrovaný zplodiny přej plíce stácej přijímat levou rukou, ale pod nárazem jeho oblíbenějch žitánek se jen zachvějou a veškerý to zrádný svinstvo vodorazej zpět do dutiny ústní a nosní.

Myslel, až se kolem něho namodrale a našedle kouřilo. Halil se do dýmu stále víc a víc jako kouzelník do svého hávu, až jeho paní mlčky, se rty sevřenými do nudličky, rázně prošla pokojem, ta dovedla mít krok jako kyrysar, a dokořán otevřela dveře na balkón. A jak se ta mlha rozplývala do zácloň a do volněho prostoru a jak nám chlad zachvacoval nohy nazuté do otřepaných a natržených trepek, dostal nápad: „Budiž to dálkový ovlivňovač!“ Přesně tak to řekl. Doslova, pane.

A dal se do díla. Já byl rád. Protože já se vody bojím. Voda je vlastně hořlavina. Když hodíte do kamen syrový poleno, hoří lřp než poleno suchý neboť voda se teplem, jak jistě víte, rozkládá na dva díly vodíku a jeden díl kyslíku, což velmi příznivě ovlivňuje hoření. Voda je tudíž hořlavina, že-li dokonce třaskavina. Zkoušel jste to někdy se syrovým polenem? Že ne? Tak jděte do paďous, vy teoretiku jeden, a nepřete se. Nadarmo se přeci neříká, že povodeň je horší než požár. Požár neznám. U nás vedou po zdi takový trubky, co v zimě hřejou. Kamna nemáme. Ale povodeň jsem zažil jako kluk. Ten nekonečnej zpěněnej burácející proud mi připomínal meltu s mlíkem... A k meltě vždycky patřil bramborák se škvarkama. A někdy mi babička upekla boží milosti, to je takový krupavý vdolkový těsto osma-žený ve tvaru kundiček, co zdoběj všechny zdi tady v okolí...

Onen důmyslný přístroj měl ovlivňovat myšlenkové proudy -jako když někdo nechce, tak chce a zase naopak.

Měl jsem to štěstí, že jsem byl svědkem prvního a jediného a zároveň posledního pokusu. Když byl ovlivňovač pokupě, seřídili jsme si s Kaprálem hodinky. Ano, ano, jako ve filmu, páni důstojníci, seřídte si čas. Přesně tak. On zůstal doma, aby ovlivňoval, a já vyrazil za odpovědným referentem, abych pozoroval a jednal.

Úderem	osmé	jsem
vstoupil	do	odpo
vědného	referenta.	Ne,
kafíčko,	nežertoval	nepil

dvojsmyslně s kolegyněmi, byl tam sám. Ani nespál. Obrýlený mladík s vlasy na ramena a s vousy málem až na prsa bral jeden telefon za druhým, psal si do značně opotřebovaného sešitu, sliboval, až se hory zelenaly, vysvětloval, zapřísahal se a pro samou práci nemohl nic vyřizovat. Nevšímal si mě.

Čtvrt hodiny jsem neru-Šeně čučel do kouta, v němž se choulilo kytarové pouzdro. Díval jsem se na ně a říkal si, že když tomu kristákoví padne, tak si vezme kytaru a je z něho úplně jinej člověk. Pak jsem si chvíli představoval, jak mu nezvoní žádněj telefon, protože všechno jde jako na drátkách, protože všichni jsou spokojený, a mladík si drnká, prsty se mu v drnkáčkách perle po strunách a on si zpívá a zpívá. Kluky s kytarou jsem vždycky obdivoval a záviděl jim, jak se na ně lepily holky.

V osm patnáct měl Kaprál uvést ovlivňovač do chodu.

V osm patnáct se na mě

ten Kristus podíval. V osm patnáct a nějakou tu vteřinu se z mraků vyhouplo slunce, prosáklo -nevím, jak to vůbec mohlo dokázat -

špinavou okenní tabulkou a usadilo se mu na vlasech jako svatozář. Pohlédly na mě modrý oči. Telefony vyzváněly jako zvony při atomovým poplachu a on se mnou promlouval. Chápali jsme jeden druhého a byli jsme si blízcí i přes věkový rozdíl.

Odpoledne už voda netekla a my jásali. Kaprál otevřel flašku zapáchající cujky, ale v té radosti nám to nevadilo a pili bychom cokoli. Byl neobyčejně tolerantní ke svému okolí. Irena se nad háčkováním usmívala a paní Erika měla krásné, smyslně plné rty. Nemaširovala jako granátník, ale chodila tiše, ladné jako laň. Přesto se jí poda-řilo rozšlápnout ovlivňovač pohozený na vybledlém koberci. Kaprál jenom mávl rukou: „Postavím novejš. Hlavně že už nechcáká.“

Jásali jsme, protože jsme netušili, že pozitivně ovlivněný jedinec je něco jako dobře utajenej syfi-litik v promiskuitní společnosti. V 08. 15 začal Kristus šířit nákazu. Řetězová reakce byla však pouze jednorázová díky Irminým pětápadesáti kilogramům, a tak štafeta jednoho dobrého skutku v rámci popisu práce proběhla závratnou rychlostí městem, zemí, světem a ztratila se kdesi v prostoru, kde možná řádí dodnes, ale tak daleko, že nás to vzhledem k nekonečnu nemusí bolet. Ale nějaké výsledky ten ovlivňovač měl, když odpočítám tu naši vodu.

Stalo se, že začal jezdit výtah a bába Švejnova si opět mohla po libosti bloudit mezi patry v marné snaze najít to své.

Stalo se, že už nebylo vzácností dostat se autobusem do Města. Vyprávěly se o něm hotové divy. Davy na ulicích, houkající auta - ano, auta! -, blikající semaforey, cinkající tramvaje, průvan v tunelech podzemní dráhy, obchody nabitě zbožím a kapsáři. Dneska vám to připadá jako normální, ale tenkrát jsme něco takového viděli po dost dlouhé době.

Stalo se, že sousedi začali odněkud nosit kanystry benzínu, smývali prach z těch okopaných a pošlapaných vraků odložených u chodníků.

To už byl teplý a suchý prosinec a vánoce na spadnutí. Odněkud se vyrojili Mikulášové, andělé a čerti a přinášeli užaslým dětem ořechy, pomeranče, mandarinky, italskou směs a hygienický mlíko a rodičové se s nimi vyrovnávali pomačkanými bankovkami a mnohde i sklenkou, to na tu štrapáci od bytu k bytu, z domu do domu. Mikulášům povlávaly bělostné vousy, andělům sedaly do blond vlasů hvězdičky z oblohy, těm andělům, kterým se tak trochu pletly nohy a kteří se neustále chichotali fistulkou. A čerti, ti byli fujtajblovi, zlí, černí a vyplazovali jazyk na čichy občanské gardy, kterým z levé ruky šlehaly paprsky svítilen, zatímco v pravé třímali pro všechny případy obušek.

Pak pňšlo jaro a jednu neděli většina vozů nastartovala a naše ulice byla najednou jako vylidněná. Jen tu a tam nějaké auto, jinak jen šedá vozovka, popukaná, místy vyhánějící trávu, zanešená u obrubníků smetím a odpadky, které už kontejnery nestačily pohltnout. Na prašném dětském hřišti, kde se zelení nikdy dlouho nedařilo, sebou pocukávaly v mírném vánku cáry papíru.

Pak jednoho dne zahájila provoz tahle pivnice. Uznejte, že to tady není špatný. Konečně mám kam zajít na pivo. Jenže do čistímy to máme tři stanice autobusem a na poštu jakbysmet. Ale pivo tady nemají zrovna nejhorší. Co chcete...

O něco později otevřeli samoobsluhu. Všechno se obracelo k lepšímu, všichni jsme byli spokojeni a čekali další a další obraty.

Jenom Kaprál chodil jako morous.

„Všechno je nějak jinak,“ posteskl si jednou. „Zajděte někdy na chvíli.“ A tak jsem šel. „Představte si, že pod svícem už není tma,“ řekl. Popadl hrnec za obě ucha a podržel ho pod okrasnou svíčkou. Byla to tmavá dívčí hlava. Na nos a na oči jí stékaly slzy. Slzy, zpočátku fialové, se svižně přehupovaly přes okraj svíce, pak bledly a zpomalovaly a zpomalovaly, až ztuhly. Oprýskaný nasedly smalt kastrólu se rozzářil, bylo vidět i zaschlý žlutek po míchaných vajíčkách. „A teď se podívejte znovu!“ Zvedal hrnec pomalu jako kněz svátost a podržel ho nad svíčkou. Hrnec byl plný tmy, plný tmy až po okraj, málem přetékal, pane. „Vidíte?“ Odložil hrnec a sklonil se ke svíci, jako by tu nešťastnou zklamanou dívku chtěl políbit. Tvář mu oranžově zamihotala. Prudce foukl. „Všechno je jinak, „ řekl do tmy a čmoudu a rozsvítil. Porozhrnul závěs u okna a díval se na protější blok, který svítil jako zábavní pamník.

„Onehdy jsem si udělal kapesní detektor lži,“ řekl. „Myslíte si, že mi byl k něčemu? Sháněl jsem obyčejnou hrachovku v kostce. Prodavačka mi odsekla, že nemá. Vedoucí se zadušoval, že nemají. Já tvrdil, že ji mít musej, ale co naplat. Ať jsem detektor, zkoušel kdekoli, všude mi lhali do očí...“

„Musíte věřit víc lidem než technice,“ namítl jsem.

„Lžou jako cigáni,“ trval na svém, umíněné jako malé dítě.

„A vy si myslíte, že se dřív tolik nelhalo? „

„Aspoň ne tolik.“

„Ale lhalo, lhalo, jenže jste o tom nevěděl...“

„Teď vím, že lžou,“ přerušil mě, „že podváděj, že z nás dělaj voly, ale, „ trochu se rozradostnil, „kdo z jinýho vola dělá, sám je vůl!“

„To je sice hezký, ale tu hrachovku v kostce jste stejně nedostal.“

Neodpověděl. Obrátil se ke mně zády a pomalu přešel do kuchyně. U odpadkového koše se zastavil. Sešlápnutím ho otevřel. Víko třesklo o zeď. Podržel detektor, takovou šedou krabičku, nad slupkami od brambor a pak ho pustil, pomalu, pomalinku. Zdálo se mi, že v okolí koše je slabší gravitace, tak zvolna ten nešťastnej detektor lži padal. Víko zaklaplo.

„Někdy mám pocit, že jsem najednou v téhle zemi sám. Že nestačí nebýt pouze vlkem mezi vlky, že nestačí být sám slušnej, držet se nějakýho mravního kodexu, který už zřejmě dávno neplatí. Časem začnete pochybovat, jestli vůbec kdy takový kodex platil. Co se to s těmi lidmi stalo? Jsem já vůbec normální? A co vy? Jste normální nebo nenormální?“ zeptal se mě s očima upřenýma na víko koše.

Něco jsem zakoktal a rozloučil se.

Napříště jsem se mu radši vyhýbal. Zanedlouho se někam odstěhovali a už nikdy jsem je neviděl. Paní Erika se mi moc líbila... měla takový krásný smyslný rty.

Svět kolem nás se změnil. Začali jsme se lépe oblékat, začali jsme lépe jíst, draže pít a kouřit voňavější cigarety.¹A nikoho nezajímalo, kde na to bérem. Naštěstí. Je mi taky divný, že už není tma pod svícnem, ale nad ním. Pod svícnem je až příliš mnoho světla. A taky mám v poslední době pocit, že lidi lžou, sotva otevrou ústa. Lidi jsou možná stále lidmi. Čím to je, nevím. Třeba vám taky lžu. Třeba lžu a nevím, že lžu...

Mám hlad. To mám z toho myšlení. Jsem tak málo zvyklej přemýšlet, že z trochy myšlení dostanu svírajej pocit v žaludku, kterej mi nedovoluje dál myslet. A zase když se najím - tak je s myšlením taky utrum, to se mi chce spíš spát. Bašty máme plnou chladničku, chválabohu. Přejdu si tou kosou domů. Do teplická. Za Irenkou. Ta přestane háčkovat a dá mi najíst a všechno půjde zas nějak dál. Až příště poteče zas nějaká voda... Ať si teče! Voda má týct, vod toho je vodou,co?

Tak to chodí u nás na Sídlišti. Žijeme tu v domech a bytech podobných si jako vejce vejci, vsazených do krajiny zpustošené jejich zrodem. Sídliště by nám mělo být domovem, ale nenávidí nás. A my mu to oplácíme a nadáváme mu do nocleháren, do králíkáren, nic k němu necítíme. Vzhlížíme k Městu, ale v něm bysme už taky žít nemohli. Nastěhovali nás sem a pustili nás z hlavy, odškrtli si nás. Bydlíme, přestali jsme je zajímat, přestali jsme pro ně existovat. Chtěli jste byt? Tak tady ho máte. Bydlete si! No, do smrti to už nějak vydržíme. Nemám pravdu, pane? Tak já jdu zase bydlet.

1984

Ilustrace Jana Kupková